

Received / Makale Geliş Tarihi 03.03.2024
Published / Yayınlanma Tarihi 31.05.2024
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 8 (42)
pp / ss 674-680

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.11434535
Mail: editor@pejoss.com

Doç. Dr. İlkur Özal Göncü
<https://orcid.org/0000-0001-9931-3020>
Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara / TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/054xkpr46>

Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Yayınlanan Müzik Dersi Kitaplarındaki Marşların İncelenmesi

Examining the Marches in the Music Textbooks Published by the Ministry of National Education

ÖZET

Müziğin tanımını yaparken müzikal ürünlerin içeriği açısından inceleme yapıldığında, bireysel ve toplumsal olarak iki boyutta bir değerlendirme yapmak mümkündür. Bu iki boyutun toplumsal yönünü yansıtan müzik türlerinden biri marşlardır. Marşlar ortak değerleri vurgulamak ve toplumsal birlikteliği sağlamak amacıyla törenlerde, milli bayramlarda söylendiği gibi müzik eğitiminde de kullanılan önemli materyallerdendir. Marşlar, toplumda birlik ve dayanışma duygusunu pekiştirirken, kültürel kimliğin korunmasına da katkıda bulunurlar. Öğrencilerin müzikal deneyimlerini zenginleştirirken, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bağlarını güçlendirirler. Bu çalışma marşlarımızın Milli Eğitim Bakanlığının 2. Kademe güncel müzik kitaplarında yer alma durumlarını araştırmak amacıyla yapılmış durum tespitine yönelik betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın nitel verileri için doküman inceleme yoluyla müzik kitapları taranmıştır. Elde edilen veriler tablolar halinde gösterilmiştir. Örneklem grubunu MEB tarafından hazırlanmış 2022-2023 eğitim- öğretim yılında genel müzik eğitimi için kullanılan ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim öğretmen kılavuz kitapları oluşturmaktadır. Bu kitaplarda yer alan marşların nicelik ve nitelik olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamını oluşturan kitaplardan elde edilen verilerin analizi için doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Marşlar tonalite, ses aralığı ve tek seslilik/çok seslilik bağlamında incelenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında müzik kitaplarında ortaokul kademesinde 21, lise kademesinde ise 35 marş yer verildiği görülmüştür. Çalışmanın sonucunda her iki kademe marşların ses aralıklarının oldukça geniş olduğu ve iki sesli 1 marş haricinde bütün marşların tek sesli olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Müzik eğitimi, Marşlar, MEB müzik kitapları

ABSTRACT

When defining music and examining it in terms of the content of musical products, it is possible to evaluate it in two dimensions: individual and societal. One of the musical genres that reflects the societal aspects of these two dimensions is anthems. Anthems are important materials used not only in ceremonies and national holidays to emphasize common values and ensure social unity, but also in music education. While anthems reinforce the sense of unity and solidarity in society, they also contribute to the preservation of cultural identity. They enrich students' musical experiences while simultaneously strengthening their social and cultural bonds. This study is a descriptive research aimed at assessing the presence of anthems in the Ministry of National Education's current music textbooks for the 2nd Tier. For qualitative data, music textbooks were examined through document analysis. The sample group consists of teacher guidebooks for general music education used in primary and secondary education during the 2022-2023 academic year. The objective was to analyze the quantity and quality of anthems included in these textbooks. Document analysis was employed to examine anthems in terms of tonality, vocal range, and monophony/polyphony. The findings revealed that 21 anthems were included in secondary school level music books and 35 anthems in high school level books. The study concluded that the vocal ranges of the anthems at both levels were quite wide, and all anthems were monophonic except for one two-part anthem.

Keywords: Music education, marches, MEB music books.

1. GİRİŞ

Müzik, en yalın tabiriyle hayatın bir parçası olması kanaatinden yola çıkılarak değerlendirildiğinde, bireysel ve toplumsal deneyimleri ve duyguları bünyesinde barındırdığı görülür. Toplumsal deneyimlerin ve o topluma özgü olaylarla ortaya çıkan duyguların ifadesinde kullanılan müzikal biçimlerden biri marşlardır. Tüm dünya tarihinde olduğu gibi Türkiye tarihinde de yer alan savaşların ve yenilik hareketlerinin yoğun olduğu dönemlerde marşlar ön plana çıkmıştır. Marşlar milli beraberliği en iyi ifade eden, toplumu birleştiren, yardımlaşma ve sorumluluk gibi yoğunlaştırıcı ve pekiştirici etkileriyle ulusların ortak duygularını yansıtan müzikal bir tür olarak tanımlanabilir (Altınbaş, 2015). Marşların genel olarak milli veya dini törenlerde, kutlamalarda veya toplumsal etkinliklerde kullanıldığı bilinmektedir (Cooke, 2005). Millî marşlar, bayraklar ve millî günler gibi diğer millî semboller, bir milletin vatandaşlarını bir araya getirme, ortak değerlere vurgu yapma ve toplumu harekete geçirme amacıyla tasarlanmıştır (Uzun, 2021).

Eyck (1915)'e göre “Genellikle düzenli ritimle, uygun adım yürüyüşler için yazılan marşlar ulus devletin oluşmaya başladığı ve düzenli orduların kurulduğu 19. yüzyılın ilk yarısından itibaren yaygınlaşmışlardır” (Akt., Altınbaş, 2015: 7). Marş biçimsel olarak dans türüne çok yakındır. Marşlar, köklü bir müzik geleneğinin parçası olarak, yürüyüşe eşlik eden ve ritim açısından güçlü olan eski bir müzik türüdür (Feridunoğlu, 2019).

Müziğin bireysel, toplumsal ve kültürel işlevleri olduğu kadar, eğitimdeki toplumsal etkisiyle en yaygın kullanılan materyallerden biri de marşlardır. Millî günlerde ve törenlerde karşımıza çıkan, milli unsurların işlendiği bir türdür (Gorgoretti, 2020). Marşlar, egemenliği vurgulamanın yanı sıra, çocuklara ulusal kimliklerini öğretmek ve onları uluslarına resmi olarak katmak için önemli bir araç olarak kullanılmaktadır (Pavkovic & Kelen, 2016). Müzik eğitiminde, özellikle bireysel ve koro çalışmalarında marşlar sıkça tercih edilir. Bu materyaller, sadece dinleyicilerde değil, aynı zamanda söyleyicilerde de coşku ve milli değerlerin güçlenmesini sağlarlar. Marşlar, toplumda birlik ve dayanışma duygusunu pekiştirirken, kültürel kimliğin korunmasına da katkıda bulunurlar. Bu nedenle, marşlar müzik eğitiminde hayati bir rol oynarlar. Öğrencilerin müzikal deneyimlerini zenginleştirirken aynı zamanda toplumsal ve kültürel bağlarını da güçlendirirler.

Tarihte savaşların ve devrimlerin olduğu dönemler en çok marşların bestelendiği dönemlerdir. Çünkü marşların etkili ezgisiyle toplum ruhu harekete geçirilir ve böylece birlikteliği sağlama hedeflenir. Marşlar; oluşturulmaya çalışılan bilinç, dönemin sosyal ve siyasi düşünce yapısı, müzikle verilmek istenen mesaj gibi birçok ipucuna sahiptir (Mermutlu, 2008).

Cumhuriyet tarihimiz boyunca milli servetlerimizden olan marşlarımızın genel müzik eğitimi kapsamında öğretilmesi milli kimliğimiz açısından oldukça önem arz etmektedir (Sonsel ve Özbek, 2023). Genel müzik eğitiminde milli bilincin oluşmasında kullanılan marşlar; kahramanlık, vatan sevgisi, milli beraberlik gibi duyguların güçlenmesi için önemli bir yere sahiptir (Apaydınlı, 2017). Ülkemizin Müzik Dersi Öğretim Programının özel amaçları başlığı içerisinde yer alan “öğrencilerin millî ve manevi değerlerini benimsemiş, evrensel değerlere saygılı, öz güven sahibi bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır” ifadesi ile müzik eğitiminin önemli bir boyutunun müzikle milli değerleri kavratmak olduğu görülmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2022).

Marş; “ritim, ölçü ve tempo bakımından bir grup insanın ya da daha fazla sayıda kişinin yürüyüşüne uygun düşen ve bu amaçla bestelenmiş olan işlevsel müzik parçasıdır” (Say, 2002, s. 335). Ülkemizde bestelenmiş ve seslendirilen marşlar genellikle 2/4'lük ve 4/4'lük ölçü sayısına sahip olup canlı ve coşkulu bir şekilde icra edilirler (Apaydınlı, 2017).

Ulusal Marşlar bazı istisnalar dışında dil açısından iddiasızdırlar, hatta oldukça zayıf kullanımlar dikkati çeker. Tekrarlanan ifadelerle sınırlı bir sözcük dağarcığı ile karşımıza çıkarlar. Coşkunluk, öfke, kahramanlık duyguları uyandıracak sözcükler seçilir. Çok azında dinginlik vardır, bu en azından dile yansımıştır. Bu tür marşların öncelikli hedefi geniş halk kitleleri olduğu için genelde o ülke insanları tarafından tanınan, duyulduğunda çabucak anlaşılabilir simgeler kullanılır. Kullanılan simgeler ile gönderim yapılmak istenen kavramlar (halk, değerler, yönetim ve coğrafya) arasında yakın bağ vardır, hatta böyle öngörüldüğü de olur. Zaten simgenin özünde de bu vardır. Böylelikle en kısa yoldan amaç kitleye ulaşılmaya çalışılır (Tepebaşılı, 2005, s.385).

Edebi açıdan genelde iddialı olmayan bu metinlerde sıkça yinelenen simgelerle karşılaşılır. Çoğu zaman doğa kaynaklı bu simgelerin imgesel kullanılmaları, kendi halklarına hitap etmeleri, onları daha fazla etkilemek istemeleri en belirgin özelliklerindedir. En fazla kullanılan simgeler arasında kan, kalp veya

yürek, güneş, ölüm, ışık, gece, zincir, bayrak gibi kavramlar öne çıkmaktadır. Simgelerin nitelikleri göz önünde bulundurulursa çöl, dağ, kara ve deniz halklarından bahsetmek mümkündür (Tepebaşı, 2005, s.385).

Marşların işlevi, devletin ulusu ile birlikte varlığının devamına ve ulusal duyguların pekiştirilmesine olanak sağlamasıdır. Her “birlikte söyleme” anı, ulus olunduğunun ve ulusal gücün farkına varıldığının hissedilme anıdır. Bu his, sözlerle olduğu kadar müziğin insanlar üzerinde yarattığı güç ile de ilgilidir. Anderson’a (2004) göre, herkesin, şarkı söylerken aynı duyguları hissettiği ve diğerlerinin de hissettiğinden emin olduğu, eşzamanlı durumlar ancak ve özellikle şiir ve şarkılar biçimindeki dil ile anlatılabilir. Milli marşların söylenmesinde bir eşzamanlılık deneyimi vardır. Böyle anlarda birbirlerine tamamen yabancı insanlar aynı ezginin eşliğinde aynı dizeleri okur (Akt., Çuhadar, 2009 s.201)

Bu araştırmanın amacı; ilköğretim ikinci kademe Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) müzik dersi kitapları ve ortaöğretim öğretmen kılavuz kitaplarında marşların; tonal yapıları, bestecileri, ses aralıkları, tek sesli ve çok sesli olma durumları gibi teknik özellikler bakımından yer alma durumlarını ortaya koymaktır. Ülkemizde MEB tarafından yayınlanan kitapların başlıca ders materyali olması sebebiyle, içeriğinde yer alan müzik dersi kapsamındaki marşların bulunma durumunun incelenmesi, literatürde olan eksikliği gidermesi anlamında önemli görülmektedir.

Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi: “Marşlarımızın MEB tarafından yayınlanmış güncel müzik dersi kitaplarında yer alma durumu nedir?” şeklindedir. Problem cümlesine göre oluşturulan alt problemler ise şu şekildedir:

1.Marşlarımızın MEB tarafından yayınlanan ortaokul (2. Kademe) müzik dersi kitaplarında tonal yapıları, ses aralıkları, tek sesli ve çok sesli olma durumları bakımından yer alma durumu nasıldır?

2.Marşlarımızın MEB tarafından yayınlanan ortaöğretim (lise) müzik dersi öğretmen kılavuz kitaplarında tonal yapıları, ses aralıkları, tek sesli ve çok sesli olma durumları yer alma durumu nasıldır?

2. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, çalışma evreni, veri toplama araçları ve verilerin analizi bölümlerine yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

MEB ortaokul ve lise müzik kitaplarında yer alan marşların incelenmesini amaçlayan bu çalışmada kullanılan yöntem nitel araştırmadır. Nitel araştırma; “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Şimşek ve Yıldırım, 2013, s. 45). Bu araştırma için nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yapılmıştır.

“Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına doküman incelemesi denilmektedir” (Karataş, 2015, s. 72).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini müzik eğitiminde kullanılan kitaplar oluşturmaktadır. Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan amaçsal örneklemenin ölçüt örnekleme yöntemiyle örneklem grubu, 2022-2023 ders dönemi MEB tarafından yayınlanan ve ilköğretim 2. Kademede kullanılan müzik dersi kitapları ile ortaöğretim (lise) kademesinde kullanılan müzik dersi öğretmen kılavuz kitapları olarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme önceden belirlenmiş önemli ölçütleri karşılayan tüm durumları gözden geçirmek olup, bu ölçüt ya da ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da önceden oluşturulmuş ölçütlere göre inceleme yapılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

2.3. Verilerin Analizi

Bu araştırma, MEB tarafından yayınlanan ve ilköğretim 2. Kademede kullanılan müzik dersi kitapları ile ortaöğretim (lise) kademesinde kullanılan müzik dersi öğretmen kılavuz kitaplarının doküman analizi yapılarak durum tespitine yönelik betimsel bir araştırmadır.

3. BULGULAR

Bu bölümde ilköğretim ortaokul (2. Kademe) müzik dersi kitaplarında ve ortaöğretim (lise) müzik dersi öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan marşların tonalitesi, ses aralıkları, bestecileri, tek sesli/çok sesli olma durumları ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 1. İlköğretim 2. Kademe Müzik Kitaplarında Yer Alan Marşlar

	MARŞLAR	TONALİTE	SES ARALIĞI	BESTECİ	TEK SESLİ/ÇOK SESLİ
5. SINIF	İstiklal Marşı	Mi minör	Si3- Mi5	Osman Zeki Üngör	Tek sesli
	Ata'm	Fa majör	Re4- Re5	Ziya Aydıntan	Tek sesli
	Gençlik Marşı	Do majör	Si3- Mi5	Felix Körling	Tek sesli
	Atatürk Ölmedi	Re minör	Re4- Re5	Erdoğan Okyay	Tek sesli
6. SINIF	İstiklal Marşı	Mi minör	Si3- Mi5	Osman Zeki Üngör	Tek sesli
	Bayrağım	Do majör	Si3- Do5	Ziya Aydıntan	Tek sesli
	Cumhuriyet	Do majör	Do4- Do5	Sefai Acay	Tek sesli
	Eski Ordu Marşı	Sol majör	Re4-Fa#5	İsmail Hakkı Bey	Tek sesli
7. SINIF	İstiklal Marşı	Mi minör	Si3- Mi5	Osman Zeki Üngör	Tek sesli
	Atatürk	Re minör	Re4- Mi5	Özgür Menderes Öztürk	Tek sesli
	Ata'm	Fa majör	Re4- Re5	Ziya Aydıntan	Tek sesli
	Bayrak Marşı	Do majör	Do4-Re5	Halil Bedii Yönetken	Tek sesli
	Eski Ordu Marşı	Re minör	Do4- Si4	Ali Rıza Bey	Tek sesli
	İleri Marşı	Fa majör	Si3- Re5	Faik Canselen	Tek sesli
8. SINIF	İstiklal Marşı	Mi minör	Si3- Mi5	Osman Zeki Üngör	Tek sesli
	Gençlik Marşı	Do majör	Si3- Mi5	Felix Körling	Tek sesli
	Atatürk	Re minör	Re4- Mi5	Özgür Menderes Öztürk	Tek sesli
	Tuna Nehri Akmam Diyor	Re minör	Re4- Mib5	Mehmet Ali Bey	Tek sesli
	Sakarya Marşı	Re minör	Do#4- Fa5	Ahmet Cemalettin Çinkılıç	Tek sesli
	İleri Marşı	Fa majör	Si3- Re5	Faik Canselen	Tek sesli
	100. Yıl Marşı	Fa majör	Do4- Re5	Ahmet Adnan Saygun	Tek sesli

Kaynak: Millî Eğitim Bakanlığı, 2022a, 2022b, 2022c, 2022d

Tablo 1 incelendiğinde ortaokul kademesi olan tüm sınıflarda İstiklal Marşı'na yer verildiği görülmektedir. İstiklal Marşı mi minör tonundadır. 5. Sınıfta dört, 6. Sınıfta dört, 7. Sınıfta altı, 8. Sınıfta yedi tane marş bulunmaktadır.

Beşinci sınıfta yer alan dört marşın ses aralıkları incelendiğinde en kalın ses si 3, en ince sesin mi5 olduğu tespit edilmiştir. İstiklal marşı dışındaki diğer marşların tonaliteleri ise fa majör, do majör ve re minör tonlarındadır. Dört marş tek sesli olarak yer almaktadır.

Altıncı sınıfta yer verilen marşlardan İstiklal Marşı haricinde olanlar do majör ve sol majör tonlarındadır. Marşlarda en kalın ses si 3 iken en ince ses fa# 5' tir. Yer alan marşlar tek seslidir.

Yedinci sınıfta yer alan marşlardan İstiklal Marşı haricinde olan diğer marşlar do majör, re minör ve fa majör tonlarındadır. Marşlarda en kalın sesin si 3, en ince sesin mi5 olduğu görülmektedir. Tüm marşlar tek seslidir.

Sekizinci sınıfta yer alan marşlardan İstiklal Marşı haricinde olan diğer marşlar do majör, re minör ve fa majör tonlarındadır. Marşlarda en kalın sesin si 3, en ince sesin fa 5 olduğu görülmektedir. Tüm marşlar tek seslidir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 2. Ortaöğretim Lise Kademesi 9. Sınıf Öğretmen Kılavuz Müzik Kitaplarında Yer Alan Marşlar

MARŞLAR	TONALİTE	SES ARALIĞI	BESTECİ	TEK SESLİ/ÇOK SESLİ
İstiklal Marşı	Mi minör	Si3- Mi5	Osman Zeki Üngör	Tek sesli
Cumhuriyet Marşı	Fa majör	Do4-Re5	Zati Arca	Tek sesli
Ata'm	Fa majör	Re4- Re5	Ziya Aydıntan	Tek sesli
Vatan Marşı	Re minör	Re4- Re5	Saip Egüz	Tek sesli
Osman Paşa Marşı (Plevne Marşı)	Mi Kürdi	Re4- Mib5	Derleyen: Muzaffer Sarısözen	Tek sesli
Güçlükleri Yeneceğiz	Sol Minör	Re4- Mib5	Cenan Akın	Tek sesli
Biz Atatürk Gençleriyiz	Do minör	Do4- Mib5	Muammer Sun	Tek sesli
Sakarya Marşı	Do minör	Si3- Mib5	Ahmet Cemalettin Çinkılıç	Tek sesli
10. Yıl Marşı	Fa majör	Do4- Re5	Cemal Reşit Bey	Tek sesli

Tablo 2 incelendiğinde 9. Sınıf müzik dersi öğretmen kılavuz kitabında dokuz adet marş bulunmaktadır. Bu kitapta da ilk olarak istiklal Marşı yer almaktadır. İstiklal Marşı mi minör, diğer marşlar ise fa majör, re minör, sol minör ve do minör tonlarındadır. Osman Paşa Marşı (Plevne Marşı) ise mi kürdi makamındadır

Ses aralıkları incelendiğinde en kalın sesin si 3, en ince sesin mi5 olduğu görülmektedir. Tüm marşlar tek seslidir.

Tablo 3. Ortaöğretim Lise Kademesi 10. Sınıf Öğretmen Kılavuz Müzik Kitaplarında Yer Alan Marşlar

MARŞLAR	TONALİTE	SES ARALIĞI	BESTECİ	TEK SESLİ/ÇOK SESLİ
İstiklal Marşı	Mi minör	Si3- Mi5	Osman Zeki Üngör	Tek sesli
Vatan Marşı	Do majör	Do4- Fa5	Musa Süreyya	Tek sesli
İleri Marşı	Fa majör	Si3- Re5	Faik Canselen	Tek sesli
Gençlik Marşı	Fa majör	Do4- Re5	Cenan Akın	Tek sesli
Cumhuriyet Marşı	Sol majör	Sol3- Do5	Zeki Üngör	Tek sesli
100. Yıl Atatürk Marşı	Fa majör	Do4- Re5	Nevid Kodallı	Tek sesli
Öğretmen Marşı	Sol majör	Si3- Re5	Memduh Altar	Tek sesli
Emanetine Sahibim Ata'm	Mi minör	Si3-Do4	Mustafa Polat	Tek sesli

Tablo 3 incelendiğinde 10. Sınıf müzik dersi öğretmen kılavuz kitabında sekiz adet marş bulunmaktadır. Bu kitapta da ilk olarak istiklal Marşı yer almaktadır. İstiklal Marşı mi minör, diğer marşlar ise do majör, fa majör, sol majör ve mi minör tonlarındadır. Ses aralıkları incelendiğinde en kalın sesin sol 3, en ince sesin fa 5 olduğu görülmektedir. Tüm marşlar tek seslidir.

Tablo 4. Ortaöğretim Lise Kademesi 11. Sınıf Öğretmen Kılavuz Müzik Kitaplarında Yer Alan Marşlar

MARŞLAR	TONALİTE	SES ARALIĞI	BESTECİ	TEK SESLİ/ÇOK SESLİ
İstiklal Marşı	Mi minör	Si3- Mi5	Osman Zeki Üngör	Tek sesli
Gençlik Marşı	Do majör	Si3- Mi5	Felix Körling	Tek sesli
Bir Yolcuya	Sol minör	Re4- Mib5	Mustafa Polat	Tek sesli
Cumhuriyet'imizin 50. Yıl Marşı	Sol minör	Re4- Fa5	Necil Kazım Akses	Tek sesli
100. Yıl Marşı	Sol majör	Re4- Mi5	Ahmet Adnan Saygun	Tek sesli
Atatürk Gençliği	Re Minör	Re4-Re5	Mustafa Polat	Tek sesli
Cumhuriyet'in 75. Yıl Marşı	Sol majör	Re4- Mib5	Nejat Başegmezler	Tek sesli

Tablo 4 incelendiğinde 11. Sınıf müzik dersi öğretmen kılavuz kitabında yedi adet marş bulunmaktadır. Bu kitapta da ilk olarak istiklal Marşı yer almaktadır. İstiklal Marşı mi minör, diğer marşlar ise do majör, sol minör, sol majör, re minör tonlarındadır. Ses aralıkları incelendiğinde en kalın sesin si 3, en ince sesin fa 5 olduğu görülmektedir. Tüm marşlar tek seslidir.

Tablo 5. Ortaöğretim Lise Kademesi 12. Sınıf Öğretmen Kılavuz Müzik Kitaplarında Yer Alan Marşlar

MARŞLAR	TONALİTE	SES ARALIĞI	BESTECİ	TEK SESLİ/ÇOK SESLİ
İstiklal Marşı	Mi minör	Si3- Mi5	Osman Zeki Üngör	Tek sesli
Dumlupınar	Fa majör	Mi4- Fa5	Ziya Aydınlan	Tek sesli
100. Yıl Atatürk Marşı	Fa majör	Do4- Re5	Nevid Kodallı	Tek sesli
İzmir Marşı	Re minör	Do#4- Re5	İzzettin Hümayi Elçioğlu	Tek sesli
Ankara Marşı	Re minör	Do4- Mib5	Halil Bedii Yönetken	Tek sesli
Karadeniz	Do majör	Mi4- Fa5	Muhlis Sabahattin Ezgi	Tek sesli
Mehter Marşı	Do majör	Si3- Fa5	Ahmet Muhtar Paşa	Tek sesli
Türkiye'miz	Re majör	Do4-Fa5	Faik Canselen	İki sesli
19 Mayıs	Fa majör	Do4- Re5	Ziya Aydınlan	Tek sesli
İzindeyiz	Fa majör	Do4- Re5	Faik Canselen	Tek sesli
Vatan Marşı	Do majör	Do4- Fa5	Musa Süreyya	Tek sesli

Tablo 5 incelendiğinde 12. Sınıf müzik dersi öğretmen kılavuz kitabında on bir adet marş bulunmaktadır. Bu kitapta da ilk olarak istiklal Marşı yer almaktadır. İstiklal Marşı mi minör, diğer marşlar ise do majör, fa majör, re minör, re majör tonlarındadır. Ses aralıkları incelendiğinde en kalın sesin si3, en ince sesin fa5 olduğu görülmektedir. Türkiye'miz Marşı iki sesli olup diğer tüm marşlar tek seslidir.

Tüm kademelerde ve kitaplarda İstiklal Marşı yer almaktadır. Dönem başında hazırlanan yıllık planda ilk olarak İstiklal Marşı'nı öğretmeye yer verilmektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim müzik dersi kitaplarında yer alan marşları ele alan bu çalışmada marşlar; tonaliteleri, bestecileri, ses aralıkları ve tek sesli- çok sesli olma durumları bağlamında ele alınmıştır.

İncelenen marşlar sınıflara göre kategorize edilmiştir. Tüm sınıflarda İstiklal Marşı'nın öğretimi yer almaktadır. İlköğretim ikinci kademe İstiklal Marşı mi minör tonda iken diğer on yedi marşın %29'u do majör, %5'i sol majör, %29'u fa majör tonalitesine sahiptir. Tüm marşların ses aralığı göz önüne alındığında en kalın ses si3, en ince ses fa#5' tir ve tüm marşlar tek seslidir.

Ortaöğretim (lise) kademesinde İstiklal Marşı her sınıfta yer alırken, tonalitesi aynı şekilde mi minördür. İstiklal Marşı dışında kalan otuz bir marşın %32' si fa majör, %16'sı do majör, %12' si sol majör, %12' si re minör, %9'u sol minör, %6' si do minör, %3'ü re majör tonalitede, %3'ü makamsaldır. Tüm marşların

ses aralığı göz önüne alındığında en kalın ses sol3, en ince ses fa5 olarak tespit edilmiştir. Bir marş iki sesli ele alınırken diğer tüm marşlar tek seslidir.

Araştırmada lise kademesinde yer alan marşların, ortaokul kademesinde yer alan marşlardan nicel ve tonalite çeşitliliği bakımından daha çok olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her iki kademe marşların ses aralıkları oldukça geniştir. İncelenen marşlarda ses aralıkları ele alınırken, öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak ses özellikleri dikkate alınmalıdır. Ortaokul 11-14 yaş aralığı, lise 15-18 yaş aralığında öğrencilerin seslerinin verimli olup olmaması müzik öğretmeni tarafından gözetilmelidir. Egüz (1999)' e göre ikinci yaş dönemi olarak adlandırılan ortaokul döneminin son iki yılı oldukça verimsiz ve ses sağlığı açısından en problemlidir. Ergenlik dönemine geçiş olarak adlandırılan bu dönemde ve ergenlik döneminde erkek sesleri pürüzlenir eski parlaklığını kaybeder ve kalınlaşmaya başlar. Kız çocuklarında ise erkek çocuklarında olan kadar büyük bir değişim olmaz ancak onların da sesleri matlaşır ve ses renklerini kaybederler (Egüz,1999). Bu ses değişiminin yaşandığı sınıflarda öğretmenin altılı aralık içerisinde bile şarkı söyletmesi zorlaşacaktır. Bu açıdan marşlar incelendiğinde sahip oldukları geniş aralıklar öğrencilerin ses sağlığı açısından sorunlar yaratacaktır. Egüz (1999)' e göre sınıf içinde bu şekilde dar bir ses alanına sahip olan öğrencilerle okul ve sınıf olanakları doğrultusunda, daha çok çalgı grupları oluşturulup ses değişimi içerisindeki öğrencilerin müziğe katılımı sağlanabilir, daha az şarkı söylenip daha çok müzik dinletilebilir. Bu bakış açısıyla kitaplarda yer alan marşlar öğretilir. Marşlar söylenirken ince seslere çıkamayanların bu sesleri kalına inerek, kalın seslere inemeyenlerin ince ses çıkararak söylemelerine izin verilebilir. İnce ve kalın sesleri dengelemek için marşlar sınıfın ses aralığına uygun olarak başka bir tonaliteye aktarılabilir. Ses değişiminin en yoğun olduğu lise döneminde, öğrencilerin sesleri hiç kullanamayacak durumda ise marşları ele almak ve öğretmek için ezgi ve ritim çalgıları kullanılabilir. Böylece hem marşlar öğretilmiş olur hem de eşlik yapmak suretiyle birlikte müzik yapmanın keyfi yaşanır.

KAYNAKÇA

- Altınbaş, N. (2015). *Millî Mücadele'de Mehmet Akif Ersoy ve İstiklâl Marşı*. TBMM Basımevi.
- Apaydınlı, K. (2017). Milli İrade Bilincine Etki Eden Marşların Ortaokul ve Lise Müzik Kitaplarında Yer Alma Durumları. IX. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Birliği Kongresi, Ordu.
- Cooke, N. (2005). Review of Early American Anthems. Part 1: Anthems for Public Celebrations; Early American Anthems. Part 2: Anthems for Special Occasions, by K. Kroeger]. Notes, 62(1), 199–202. <http://www.jstor.org/stable/4487566>
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. M. Bütün & SB Demir, Trans.(Eds.). İstanbul: Siyasal Kitabevi.
- Çuhadar, C. H. (2009). Türkiye’de Ulusalçılığın Değişmeyen Simgesi: Onuncu Yıl Marşı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 199-208.
- Egüz, S. (1999). *Toplu Ses Eğitimi I Temel Konular*. Doğu Matbaacılık
- Feridunoğlu, L. (2019). *Müziğe Giden Yol*. İnkılâp Kitabevi.
- Gorgoretti, B. (2020). “The Role of Music Education in National Identity”. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 143-62.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Mermutlu, B. (2008). Toplumsal Zihniyet İnşa ve Anlama Aracı Olarak Marşlar. *Tarih Bilinci Dergisi*, 6, 27-36.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2022a). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5. Sınıf Müzik Ders Kitabı. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2022b). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 6. Sınıf Müzik Ders Kitabı. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2022c). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7. Sınıf Müzik Ders Kitabı. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2022d). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 8. Sınıf Müzik Ders Kitabı. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Millî Eğitim Bakanlığı (2022e). Ortaöğretim 9. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2022f). Ortaöğretim 10. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2022g). Ortaöğretim 11. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2022h). Ortaöğretim 12. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Pavkovic, A. & Kelen, C. (2016) Anthems and the Making of Nation States: Identity and Nationalism in the Balkans (London, I.B. Tauris).
- Say, A. (2002). *Müzik Sözlüğü*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.
- Sonsel, Ö. B.ve Özbek, G. (2023). Genel Müzik Eğitiminde Kullanılan Marşların Eğitim Müziği Açısından İncelenmesi, *Lokum Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(5), 1-12.
- Tepebaşılı, F. (2005). Kullanımlık Metin Türü Olarak Ulusal Marş Kavramı ve İşlevleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (17), 383-393.
- Uzun, C. D. (2021). Anayasalarda Milli Marşlar. *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 571-591.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.